

FÓRUM

A jogi fogalmak eróziója a digitális médiarendszerben

BARTÓKI-GÖNCZY BALÁZS*

1. Bevezető

Az internet az életünk szinte minden területén változásokat indukál, ideértve a tartalom- és a médiafogyasztást is. Ez természetesen a ma ismert médiarendszerre is hatással van, mely – talán nem túlzás – forradalmi változásokon megy keresztül. Ami a „forradalmi” jelző használatát indokolttá teszi, azok az alábbi trendek: megváltozó tartalomterjesztési ökoszisztéma, a „hagyományos” média szerepének várható csökkenése a demokratikus közéletben, a tartalomfogyasztás módjának átalakulása. A jelenségnek természetesen számos vonatkozása van, melyek kimerítő tárgyalására nem vállalkozhat jelen írás.

Az alábbiakban – egy konkrét szolgáltatástípus esetét bemutatva – azt a problémát ismerettem, mely szerint a jogrendszer egyre több esetben lemaradásban van a piaci folyamatokkal szemben, az új szolgáltatástípusok nem egy esetben szétfeszítik a jogszabályi fogalomrendszert. Ez ahhoz vezet, hogy hasonló szolgáltatások eltérő szabályozási teher alá esnek, ami piactorzító hatással bír. Ezzel kapcsolatban azzal érvelek, hogy a 2002-ben az uniós hírközlési szabályozás alapelvevé emelt technológiasemlegesség elvét következetesen alkalmazni kellene a megváltozott piaci környezetre is, azaz a szolgáltatást magát kellene a középpontba helyezni, nem pedig a „módot”, ahogy a szolgáltatást nyújtják. A lekérdhető médiaszolgáltatásokkal kapcsolatban kitérek arra, hogy a „szerkesztői felelősség” kritériuma egyre komolyabb értelmezési nehézségek elé állítja mind a jogalkalmazót, mind a szolgáltatókat.

2. A médiarendszerre ható főbb folyamatok

A tömegmédiával kapcsolatban nyugodtan kijelenthető, hogy nagy hatással volt a 20. század társadalmi fejlődésére. A tömegmédiát nem a személyek közötti interakciót (pont-pont kommu-

* Jogász, a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság szakértője, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Karának doktorandusza, a párizsi Távközlési és Úrjogi Intézet Tanácsának a tagja. E-mail: bartoki.gonczy.balazs@nmhh.hu. Jelen tanulmányban foglaltak kizárólag a szerző álláspontját tükrözik, azok nem feltétlen egyeznek meg az NMHH hivatalos álláspontjával. Jelen írás egyes elemeinek forrása az NMHH „Az over-the-top tartalomszolgáltatások hatása a médiarendszerre” című vitaanyaga, melynek megalkotásában a szerző részt vett, http://nmhh.hu/cikk/165092/Nyilvanos_konzultaciort_indit_az_NMHH_az_online_OTT_tartalomszolgáltatásokrol, [2014.11.20.]

nikáció) erősítette, hanem az egyes vélemények széles körben való terjesztését (pont-multipont kommunikáció). Ez a fajta egyirányú kommunikáció már a nyomtatott sajtót is jellemezte, azonban a képi és hang tartalmak megjelenése a médiatartalmak még nagyobb meggyőző erejét, nagyobb befolyásoló képességét eredményezte. A média véleménybefolyásoló képességét, és így a demokratikus működésben betöltött szerepét mindannyian érezzük, ismerjük. Ennek egyenes következménye volt a mai médiaszabályozási rendszer kialakítása, amely megfelelő biztosítékokat ír elő annak érdekében, hogy ezzel a hatalommal senki ne élhessen vissza (pl. médiakoncentráció-szabályozás), hogy bizonyos közérdekű tartalmak mindenképpen eljussanak a nézőhöz (pl. must-carry szabályozás), hogy a nézők kiegyensúlyozott, sokszínű tájékoztatásban részesüljenek. Ezek a klasszikus médiaszabályozási eszközök bizonyos mértékben korlátozzák a média a véleménynyilvánítás szabadságához és a tulajdonhoz fűződő jogait, ezen korlátozás azonban igazolást talál a média közvéleményt alakító hatalmában, amit indokolt a közérdek védelmében garanciákkal körbepátyázni. A befolyásoló erő természetesen a nézettséggel, hallgatottsággal egyenes arányban növekszik.

A televíziózás hajnalán, amikor csak a közszolgálati televízió, majd egy-két kereskedelmi televízió volt elérhető a háztartások számára, a nézettség, a figyelem természetesen kevés szereplő között oszlott meg, növelve az egyes médiumokat irányító személyek befolyásoló képességét. Akkoriban a médiaszolgáltatások előtt komoly piacra lépési akadályként jelent meg az átviteli infrastruktúra szűkös kapacitása. Az analóg földfelszíni műsorterjesztési platformon megjeleníteni kívánó médiaszolgáltatásoknak pályázaton kellett elnyerniük a frekvenciahasználati jogot, a kiépülő analóg kábelhálózatok pedig szintén – a mai kínálatához képest – csak korlátos számban tudtak hozzáférést biztosítani a lineáris médiaszolgáltatásoknak. A technológiai fejlődés következtében azonban az átviteli rendszerek szűkösége rohamos mértékben csökkent, elsősorban az egyes technológiák fejlődésének (digitalizálódás)¹, másrészt pedig alternatív műsorterjesztési infrastruktúrák megjelenésének köszönhetően (pl. IPTV). Mára a fogyasztók több száz médiaszolgáltatáshoz férhetnek hozzá, s ez nyilvánvalóan meghaladja már egy átlagos néző befogadóképességét. Az erőforrások, az átviteli kapacitás szűköségéről tehát a hangsúly lassan áthelyeződött egy új, szűk keresztmetszetre, nevezetesen a néző figyelmének szűköségére. Másképpen fogalmazva, amíg régen a médiaszolgáltatók az átviteli kapacitáért versenyeztek, addig ma már a néző figyelméért.² Mindazonáltal azt is fontos megjegyezni, hogy a műsorterjesztői piacra való belépés előtt álló korlátok továbbra is léteznek, köszönhetően a magas belépési és elsüllyedt költségeknél.

Ez tehát a jelen. Mit tartogathat a jövő? Váteszi képességek nélkül is állíthatjuk, hogy a televíziózás, pontosabban fogalmazva a tartalomfogyasztás és kommunikáció forradalma, a kínálat – és ennek megfelelően a kereslet – lényeges átalakulása előtt állunk, kezdetét pedig már ma is érzékelhetjük. Ennek generátora pedig – hasonlóan sok más területhez – az internet. A legnagyobb változást feltehetően nem az fogja előidézni, hogy az interneten elérhető tartalmakkal

¹ A földfelszíni műsorszórás, valamint a kábeles és műholdas műsorterjesztés digitalizálása többszörözte a továbbítható tartalom mennyiségét.

² Természetesen korábban is a néző figyelméért versenyeztek a médiaszolgáltatók, azonban az a kevés média-szolgáltató, aki hozzáférést kapott a szűk átviteli kapacitáshoz, már szinte biztosan megkapta a nézők figyelmét is, tekintettel a versenytársak alacsony számára.

tovább növekszik az elérhető TV-csatornák és egyéb médiaszolgáltatások száma. Amennyiben csupán ennyi lenne a változás, úgy csak a kilencvenes években elindult folyamat folytatódna, amikor megjelentek a jóval nagyobb tartalom(csatorna-)mennyiség átvitelére alkalmas digitális műsorterjesztési infrastruktúrák. Ami a „forradalmi” jelző használatát indokoltá teszi, azok az alábbi trendek: (i) a „hagyományos” média szerepének várható csökkenése a demokratikus közéletben, (ii) a tartalomfogyasztás módjának drasztikus átalakulása, illetve (iii) a megváltozó tartalomterjesztési ökoszisztéma. Természetesen ezek egymásra ható folyamatok, melyek lényegét az alábbiakban foglalhatjuk össze.

A mobilitás, rugalmasság alapelvárás a legújabb infokommunikációs technológiákkal szemben, mely szempont egyre fontosabb szerepet játszik abban is, hogy miként fogyasztunk tartalmat. Míg korábban kizárólagosan lineáris (valós idejű) médiaszolgáltatást fogyasztottunk, ahol – leegyszerűsítve – a médiaszolgáltató döntötte el, hogy mikor mit nézünk, hallgatunk, addig egyre jobban terjednek a lekérhető médiaszolgáltatások, ahol a kontroll már alapvetően a néző kezében van a tekintetben, hogy a felkínált tartalmat mikor és hol nézi meg. Ez a folyamat két okból is csökkentheti hosszú távon az egyes médiaszolgáltatások szerepét a demokratikus diskurzusban: egyrésztől a fogyasztó nem találkozik olyan tartalommal, amilyennel nem akar. Ez már korábban is megfigyelhető tendencia volt azáltal, hogy a kapacitás növekedése lehetővé tette, hogy például az egyes (politikai) „véleményközösségeknek” külön-külön televíziója lehessen. A csatornakinálat bősége okán már ma is lehetővé válik, hogy a néző például csak filmeket nézzen, elkerülje a reklámot. Ez a tendencia azonban tovább erősödhet egy olyan lekérhető (*on demand*) médiakörnyezetben, ahol a néző még kevésbé kitett a médiaszolgáltatóknak, maga választja meg a tartalomfogyasztás helyét, idejét és magát az elérni kívánt tartalmat. Ezzel szemben azonban véleményem szerint a nézők soha nem lesznek teljesen mentesek a kiszolgáltatottságtól, ugyanis a lekérhető médiaszolgáltatást nyújtó szolgáltatók kezdenek olyan algoritmusokat fejleszteni és alkalmazni, amelyeknek köszönhetően a néző szokásai, preferenciái alapján automatikusan ajánlják fel a szolgáltatók a következő tartalmakat, melyeket – ha a néző elfogad, akkor – gyakorlatilag egy lineáris időrendi sorrendbe szerkeszt.

Ami a tartalomfogyasztás eszközét illeti, a közelmúltig jellemzően kizárólag a televíziókészüléken fogyasztottunk audiovizuális, a rádiókészüléken pedig rádiós médiaszolgáltatást. Ezek a készülékfogalmak lassan elveszítik a jelentőségüket. Prognosztizálható, hogy az internetre kapcsolt „okos” (*smart*) eszközök (okostelefon, tablet, phablet, laptop, okostelevízió) közötti egyetlen különbség a képernyő mérete lesz, ami a '80-as években elindult konvergencia betetőzéseként értékelhető. Az Egyesült Államokban például 2014 harmadik negyedévében már meghaladta a mobiltelefonon való „böngészés”, a tartalomfogyasztásra fordított idő (átlagosan napi 177 perc) a televízió előtt töltött időt (átlagosan napi 168 perc).³ A tartalomhoz már minden eszközön, bárhol, bármikor hozzáférhetünk, feltéve, hogy megfelelő internetkapcsolattal rendelkezünk. Előreláthatólag mindegyik készüléken egy operációs rendszer fog futni alkalmazásokkal, melyeknek csak egy része lesz médiatartalomhoz köthető. Praktikusan az előfizetői csomag vagy a médiaszolgáltató tartalma is csak „egy applikáció” lesz a mobiltele-

³ http://www.flurry.com/blog/flurry-insights/mobile-television-we-interrupt-broadcast-again?mkt_tok=3RkMMJWWfF9wsRonua3OZKXonjHpfsX67O4tX6SxIMI%2F0ER3fOvrPUfGjI4ATsFmI%2BSDLdWYEGJlv6SgFQRDHMBRiyLgMWRc%3D#.VGykdzQ3k7W

fonon már jól megszokott widgetek mellett (közösségi oldalak, videomegosztók, időjárás-jelentés stb.). Ahogyan azt okostelefonon futó operációs rendszerek esetében már megszokhattuk.

Végül, a digitális tartalomterjesztés ökoszisztémájában a legfontosabb változás, hogy a korábban „zárt erődként” vagy „fallal körbevelt kertként” aposztrofált modell helyére egy nyitott modell lép, ahol a tartalom- és átviteliszolgáltatás élesen elkülöníthető, sőt elkülönítendő. Az eddigi rendszer jellemzője az volt, hogy a tartalomszolgáltató a fogyasztóhoz kizárólag azon a szolgáltatón keresztül, azzal megegyezve tudott eljutni, amely a jelet a hálózatán továbbította. A műsorterjesztő tehát kontrollt gyakorolt afelett, hogy mely médiaszolgáltatásnak enged hozzáférést a hálózatához, a jelet pedig egy zárt, menedzselt hálózaton továbbította a végfelhasználónak. Ez a szűk keresztmetszet megszűnik azzal, hogy internet-hozzáféréssel az előfizető közvetlenül az interneten keresztül is elérheti a médiaszolgáltatókat, illetve a műsorterjesztőtől független tartalomaggregátorok szolgáltatását. Ezeket a – műsorterjesztő zárt rendszerén kívül, online elérhetővé tett – szolgáltatókat nevezzük over-the-top (OTT) szolgáltatóknak.

3. Mit is értünk OTT-szolgáltatás alatt?

Bár ma még nincsen általánosan elfogadott, kodifikált definíciója az OTT szolgáltatásnak, azt mindenképpen leszögezhetjük, hogy a kifejezés a tartalom, a szolgáltatás eljuttatásának a módját, technológiáját jelöli. A legakkurátusabban úgy nevezhetnénk az ekként nyújtott szolgáltatásokat, mint „*OTT-módon nyújtott szolgáltatások*”. Az egyszerűség kedvéért azonban a továbbiakban egységesen „*OTT szolgáltatásként*”, vagy „*OTT-tartalomszolgáltatásként*” fogok rájuk hivatkozni. Általánosan fogalmazva elmondhatjuk, hogy azokat a szolgáltatásokat nevezzük OTT-szolgáltatásnak, amelyeknél az interneten keresztül szolgáltatást nyújtó szolgáltató nem felelős a végfelhasználóhoz, fogyasztóhoz történő jelátvitelért: a felhasználó a „nyílt interneten” keresztül éri el az OTT-szolgáltatást. Az OTT-szolgáltató ennél fogva az internetszolgáltatótól elkülönült, azzal szerződéses kapcsolatban nem álló szolgáltató. Az OTT-szolgáltatásoknak két nagy csoportja van: (i) hang-⁴ és üzenetszolgáltatások,⁵ illetve (ii) a tartalomszolgáltatások (audio és audiovizuális).

A hang- és üzenetszolgáltatást nyújtó OTT-szolgáltatók alapvetően a mobilhírközlési piacot érintik érzékenyen, mivel a mobilszolgáltatók – az internethozzáférés-szolgáltatás mellett – szintén nyújtanak hang- és üzenet- (sms) szolgáltatást, amiből ráadásul a bevételeik jelentős része származik mai napig. Éppen ezért a mobilszolgáltatók „nem nézik jó szemmel”, hogy az interneten megjelentek olyan új szolgáltatások, amelyek az ő hálózati kapacitásukat használva „támadja” a hang- és sms-piacokon szerzett pozícióikat. További feszültséget okoz, hogy ezen OTT-szolgáltatások nem valósítanak meg jelátvitelt, így nem minősülnek elektronikus hírközlési szolgáltatásnak, aminek a következménye az, hogy a mobilszolgáltatók hang- és sms-szolgáltatásának szabályozási terhe jóval magasabb, mint a (feltehetően) helyettesítő szolgáltatást nyújtó OTT-szolgáltatóé. Nem véletlen, hogy egyre gyakrabban merül fel a kérdés, hogy

⁴ Például a Skype.

⁵ Például a Whatsapp, Viber, Facebook Messenger.

ezeket a szolgáltatókat kell-e, és ha igen, akkor miként lehet szabályozás alá vonni. Erre történetek már kísérletek, inkább kevesebb sikerrel.

A médiarendszer jövőjét illetően azonban az OTT-szolgáltatások másik csoportja, az *OTT tartalomszolgáltatások* bírnak jelentőséggel, melyek között elkülöníthetjük az audio⁶ és audiovizuális⁷ OTT-szolgáltatásokat. Jelen tanulmányban a hangsúly inkább ez utóbbi OTT-szolgáltatásokon van.

Az OTT-módon nyújtott tartalomszolgáltatás Magyarországon is megjelent. Több új szolgáltatás mellett (pl. Fuso, ITT/OTT TV) a nagyobb elektronikus hírközlési szolgáltatók többsége is elindította saját, új, innovatív szolgáltatását. Ez utóbbi szolgáltatások elsődleges mozgatórugója a fogyasztók változó igényeinek való megfelelés, az előfizetők megtartása, valamint új előfizetők szerzése innovatív szolgáltatások bevezetése által. A Magyar Telekom 2014 tavaszán indította el a *TV Go* nevű új szolgáltatását, mely a már televíziós előfizetéssel rendelkező ügyfelek számára érhető el.⁸ A szolgáltatás a mobilitást helyezi a középpontba: a lényege, hogy az eddig csak televíziókészüléken fogyasztható előfizetéses csomag (lineáris csatornakinálat és videotéka) elérhetővé válik laptopon, okostelefonon, táblagépen. A Telenor szintén 2014 első félévében indított *MyTV* szolgáltatása sokban hasonlít a Magyar Telekom *TV Go* szolgáltatására, hiszen szintén a multi screen tartalomfogyasztást, a mobilitást helyezi a középpontba. A UPC a „TV Apps”-re kereszttelt, 2014 májusában indított szolgáltatásával más úton indult el, mint a Magyar Telekom és a Telenor. A UPC nem a mobilitást állította előtérbe, hanem azt, hogy a TV-készüléken keresztül történő tartalomfogyasztás élménye növekedjen azzal, hogy népszerű internetes alkalmazások (pl. YouTube) is használhatóak legyenek a HD digitális vevődekóderrel rendelkező ügyfeleknek. A szolgáltatás kizárólag televíziókészüléken érhető el, aminek az oka alapvetően abban keresendő, hogy a UPC nem nyújt (jelenleg még) mobilszolgáltatást.

4. Új típusú szolgáltatások, új jogértelmezési kihívások

4.1. Lineáris médiaszolgáltatást aggregáló és OTT-módon továbbított szolgáltatás

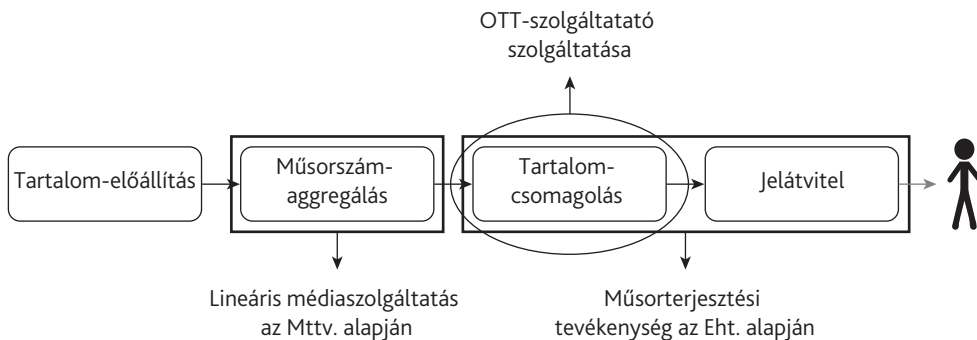
Egyes OTT tartalomszolgáltatók a lekérhető film, sorozat katalóguson túl valós idejű (*live stream*) médiaszolgáltatásokat is elérhetővé tesznek. Ebben a szolgáltatásmodellben az OTT-szolgáltató – a hagyományos műsorterjesztőhöz hasonlóan – megállapodik a lineáris audiovizuális média-

⁶ Például Deezer, iTunes, Spotify.

⁷ Például Netflix, Hulu, MTVA FIFA EB / VB, Fuso, ITT/OTT TV

⁸ Ez alól kivétel az online filmek tekintetében a *TV Go* szolgáltatás keretében, amely már más szolgáltatók előfizetői számára is elérhetőek (a streamelt TV-csatornákhöz való hozzáférés továbbra is csak az általa kínált internet-hozzáférés szolgáltatásukra előfizető ügyfelek számára lehetséges).

szolgáltatókkal (TV-csatornákkal) a tekintetben, hogy az általa kialakított műsorcsomagban mely televíziós csatornák kapnak helyet. Ezt a tevékenységet nevezzük tartalomaggregálásnak. A hagyományos műsorterjesztő tevékenységétől alapvetően annyiban különbözik ez a szolgáltatás, hogy az OTT-szolgáltató nem felelős, nem biztosítja a jelek átvitelét, azoknak a néző digitális vevődekóderéhez való eljuttatását. A hagyományos üzleti modellben ugyanis a műsorterjesztő nemcsak a csatornák kiválasztását végzi (ezzel mintegy szűk keresztmetszetként befolyásolja a tartalomhoz való hozzáférést), hanem maga gondoskodik arról, hogy az egységes digitális jelfolyammá multiplexált jelfolyamot saját vagy bérelt kapacitáson⁹ eljuttassa a fogyasztóhoz.

1. ábra: Lineáris médiaszolgáltatást csomagoló és értékesítő OTT-szolgáltató (forrás: NMHH, 2014)

Ez az a lényeges különbség, amely véleményem szerint komoly problémákat okoz az ilyen típusú OTT-szolgáltatások besorolása terén, ugyanis az OTT tartalomszolgáltató által önállóan végzett tartalomcsomagolási és értékesítési tevékenység nem feleltethető meg sem a médiaszolgáltatás, sem a műsorterjesztés fogalmának. A besorolás nehézségét, valamint a tartalom és átvitel elválasztásának problémáját az alábbiakban ismertetem részletesebben.

⁹ Itt a műholdas távközlésre érdemes gondolni, amely esetben nem a fogyasztóval szerződéses jogviszonyban álló szolgáltató működteti a műholdat, hanem annak kapacitásait (transzpondereit) egy erre szakosodott nagykereskedelmi szolgáltatótól bérl. Ami ezt a szolgáltatást alapvetően megkülönbözteti az OTT jellegű szolgáltatástól, az az, hogy a műholdas műsorterjesztés esetében az előfizető kizárólag a műsorterjesztővel áll kapcsolatban, aki maga gondoskodik az átviteli kapacitás rendelkezésre állásáról, míg az OTT jellegű tartalomelosztás esetében erről a fogyasztónak kell gondoskodnia „átviteli” – elektronikus hírközlési – szolgáltatásra vonatkozó előfizetői szerződés (internet-hozzáférést nyújtó) szolgáltatóval való megkötésével.

4.1.1. Besorolási nehézség a jelenlegi jogszabályi keretek között

Az Eht. 188. § 77. pontja értelmében műsorterjesztési tevékenység az Eht. 188. § 5/a. pont szerinti

„bármely átviteli rendszerrel megvalósuló *elektronikus hírközlési szolgáltatás*, amelynek során a médiaszolgáltató által előállított analóg vagy digitális műsorterjesztési jeleket a médiaszolgáltatótól az előfizető vagy *felhasználó vevőkészülékéhez továbbítják*, függetlenül az alkalmazott átviteli rendszertől és technológiától. Műsorterjesztésnek minősül különösen a műsorszórás, a műholddal végzett műsorterjesztés, a hibrid üvegszálas-koaxiális átviteli rendszeren végzett műsorterjesztés, emellett a műsor Internet Protokoll segítségével történő továbbítása valamely átviteli rendszeren, ha a szolgáltatás jellege, illetve feltételei megegyeznek a műsorterjesztéssel, illetve ez helyettesíti a más módon megvalósított műsorterjesztést. Műsorterjesztésnek minősül az olyan műsorterjesztés is, amelyhez az előfizető külön díj ellenében, vagy más elektronikus hírközlési szolgáltatás díjával csomagban értékesített díj ellenében férhet hozzá. A tíznel kevesebb vevőkészülék csatlakoztatására alkalmas átviteli rendszer segítségével történő jeltovábbítás nem minősül műsorterjesztésnek.”

Ezzel egybecsengő meghatározást tartalmaz az Mttv. és a Dtv. is.

A műsorterjesztési szolgáltatás immanens fogalmi eleme az elektronikus hírközlési szolgáltatás. Ezért azt érdemes megvizsgálni közelebbről, hogy vajon a lineáris audiovizuális médiaszolgáltatásokat OTT módon továbbító szolgáltató szolgáltatása elektronikus hírközlési szolgáltatásnak minősül-e, ugyanis amennyiben nem, akkor a szolgáltatás nem tekinthető műsorterjesztési tevékenységnek. Elektronikus hírközlési szolgáltatás az Eht. 188. § 13. pontja értelmében

„olyan,

- i. más részére;
- ii. általában ellenszolgáltatásért végzett szolgáltatás;
- iii. amely teljesen vagy nagyrészt jeleknek elektronikus hírközlő hálózatokon történő átviteléből, és ahol ez értelmezhető, irányításából áll;
- iv. de nem foglalja magában az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások felhasználásával továbbított tartalmat szolgáltató;
- v. vagy ilyen tartalom felett szerkesztői ellenőrzést gyakorló szolgáltatásokat;
- vi. valamint nem foglalja magában az információs társadalommal összefüggő, más jogszabályokban meghatározott szolgáltatásokat, amelyek nem elsősorban az elektronikus hírközlő hálózatokon történő jeltovábbításból állnak.”

Álláspontom szerint a kérdéses szolgáltatás a fenti fogalom harmadik és negyedik feltételét sem teljesíti. Az elektronikus hírközlési szolgáltatás feltétele ugyanis, hogy a szolgáltatás *teljesen vagy nagyrészt* jeleknek az elektronikus hírközlő hálózatokon történő *átviteléből*, és ahol ez értelmezhető, *irányításából* áll. Alapesetben egy OTT-szolgáltató nem rendelkezik saját hálózati infrastruktúrával, a jeleket egy ún. „kijátszó szerver” segítségével a nyílt interneten keresztül juttatja el az előfizetőjéhez, anélkül azonban, hogy ráhatása lenne az előfizetővel szerződéses

kapcsolatban álló internethozzáférés-szolgáltató tevékenységére, tehát a klasszikus jeltovábbítási tevékenység tőle függetlenül történik. Az OTT-szolgáltató tevékenysége tehát alapvetően médiatartalmak csomagban való továbbértékesítése, nem pedig jelátvitel vagy jelirányítás. Előfordulhat, hogy az OTT-szolgáltató a tartalma eljuttatásának megkönnyítésére egy ún. CDN-szolgáltatóval¹⁰ megállapodást köt, vagy bizonyos mértékig irányítja a jelet, amely az előfizetőhöz végül eljut. Azonban ez semmiképpen sem lehet véleményem szerint olyan mértékű, hogy azt mondhatnánk, hogy szolgáltatása „nagyreszt” ebből, azaz jeltovábbításból áll. Következésképpen – meglátásom szerint – az ilyen szolgáltatások a jelen jogszabályi környezetben nem minősülhetnek műsorterjesztési tevékenységnek.

Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy annak eldöntése során, hogy adott szolgáltatás elektronikus hírközlési szolgáltatásnak minősül-e, nem annak van jelentősége, hogy az adott szolgáltató rendelkezik-e elektronikus hírközlési hálózattal, hanem annak, hogy ki visel polgári jogi felelősséget az előfizető felé a jel továbbítását illetően.¹¹

Ezzel kapcsolatban az Európai Unió Bírósága rámutatott a *UPC Dth. kontra NMHH* ügyben,¹² hogy

„a szolgáltatás jellegének minősítése szempontjából nincs jelentősége annak a körülménynek, hogy a jelátvitel nem a UPC infrastruktúrája révén történik. Ezzel összefüggésben ugyanis kizárólag annak van jelentősége, hogy a végfelhasználók felé a UPC tartozik felelősséggel a jelátvitelért, amely biztosítja azon szolgáltatás nyújtását, amelyre az utóbbiak előfizettek.”¹³

A bíróság indokként azt jelölte meg, hogy

„bármely eltérő értelmezés jelentősen szűkítené az új szabályozási keret hatályát, sértené a rendelkezéseinek hatékony érvényesülését, tehát veszélyeztetné e szabályozási keret céljainak megvalósulását. Mivel ugyanis az új szabályozási keretnek éppen az a 2009/140 irányelv (5) preambulumbekzdéséből következő célja, hogy létrehozza az elektronikus hírközlés valódi belső piacát, amelynek keretében az utóbbiakra végső soron kizárólag a versenyjog alkalmazandó, az olyan vállalkozások, mint a UPC tevékenységének a hatálya alól való kizárása, azzal az indokkal, hogy nem az övé a jelátvitelt lehetővé tévő műholdas infrastruktúra, megfosztaná hatályának egy lényeges részétől.”¹⁴

¹⁰ Content Delivery Network. A CDN-szolgáltató feladata, hogy megkönnyítse, gyorsítsa, optimalizálja a különféle tartalmak (videó, kép, szöveg stb.) eljuttatását a felhasználóhoz.

¹¹ A műholdas rendszeren végzett műsorterjesztés esetében például a műsorterjesztő jellemzően nem tulajdonolja, üzemelteti a jeltovábbításra használt műholdas rendszert, azt egy harmadik szolgáltató működteti, és végzi de facto a jelátviteli tevékenységet.

¹² Az Európai Unió Bíróságának ítélete az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Fővárosi Törvényszék (Magyarország) a Bírósághoz 2012. október 22-én érkezett 2012. szeptember 27-i határozatával terjesztett elő az előtt a UPC DTH Sàrl és a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság elnökhelyettese között folyamatban lévő eljárásban, C-475/12.

¹³ Uo., 43. pont

¹⁴ Uo., 44. pont

Következésképpen tehát egy szolgáltatás nem attól minősül elektronikus hírközlési szolgáltatásnak, hogy a szolgáltató saját infrastruktúrára maga végzi *de facto* a jeltovábbítást, hanem azáltal, hogy a végfelhasználó felé ő tartozik (szerződés alapján) felelősséggel a jelátvitelért. Azonban egy klasszikus, ún. „*pure*” OTT tartalomszolgáltató semmilyen felelősséget nem vállal az internet-hozzáférés minőségére vonatkozóan, tehát nem minősíthető elektronikus hírközlési szolgáltatásnak.

A helyzetet tovább bonyolítja, ha egy klasszikus elektronikus hírközlési szolgáltató kezdi el lineáris médiaszolgáltatásokból álló programcsomagját OTT módon továbbítani a saját hálózatán. A kérdés, hogy ilyenkor felelősnek tekinthető-e a jelátvitelért, akkor is, ha egyébként nem vállal felelősséget annak minőségéért, hiszen a jel a nyílt interneten keresztül jut el a nézőhöz (amelyhez egyébként ő biztosít hozzáférést). Sőt, a jövőben valószínűleg egyre több klasszikus, hálózattal rendelkező elektronikus hírközlési szolgáltató jelenik meg az OTT-piacon, ahol szolgáltatást nyújt nemcsak a saját hálózatos előfizetőinek, hanem más internethozzáférés-szolgáltató hálózatát használó előfizetőknek is. Véleményem szerint tarthatatlan lenne az a helyzet, ha ebben az esetben a szolgáltató műsorterjesztőnek minősülne azon előfizetők vonatkozásában, akik egyébként az általa nyújtott internethozzáférés-szolgáltatást veszik igénybe, míg a többi előfizető vonatkozásában „egyszerű” OTT-szolgáltató lenne, akire nem vonatkoznak a műsorterjesztő terhelő jogszabályi többletkötelezettségek.

Az OTT-szolgáltatók többsége üzemetelt feltételes hozzáférési rendszert,¹⁵ hiszen csak az arra jogosult (előfizetési, tranzakciós díjat megfizető) felhasználók férhetnek hozzá a tartalomhoz. A hírközlési Keretirányelv¹⁶ a feltételes hozzáférési rendszert a 2. cikk *ea*) pontjában „kapcsolódó szolgáltatásnak” minősíti, olyan szolgáltatásoknak, amelyek „az elektronikus hírközlő hálózathoz, illetve elektronikus hírközlési szolgáltatáshoz kapcsolódó szolgáltatások, amelyek lehetővé teszik és/vagy támogatják az adott hálózat és/vagy szolgáltatás útján történő szolgáltatásnyújtást, vagy erre alkalmasak. [...]”. Ezen tevékenység végzése okán azonban nem minősíthető a szolgáltatás elektronikus hírközlési szolgáltatásnak, hiszen maga a Keretirányelv is „kapcsolódó szolgáltatásnak” nevezi ezt a tevékenységet, azaz az elektronikus hírközlési szolgáltatásnak nem tekinthető, azt csak kiegészíti. A fent hivatkozott *UPC Dth*. ügyben a luxembourgi bíróság, bár foglalkozott a feltételes hozzáférési rendszer kérdésével, más szemszögből vizsgálta a kérdést. A bíróság arra a kérdésre kereste ugyanis a választ, hogy – leegyszerűsítve – vajon az a tény, hogy egy szolgáltató feltételes hozzáféréstű rendszert üzemeltet, kizárja-e azt, hogy egyben elektronikus hírközlési szolgáltatónak is minősüljön.¹⁷ A bíróság álláspontja szerint nem, azonban ebből nem következik az, hogy ha valaki feltételes hozzáférési rendszert üzemeltet, akkor automatikusan elektronikus hírközlési szolgáltatónak minősül. Magát a felté-

¹⁵ A Keretirányelv 2. cikk *f*) pontja értelmében a feltételes hozzáférési rendszer „egy rádióműsor- vagy televízióműsor-terjesztő szolgáltatáshoz való hozzáférési mód, és az olyan műszaki rendszert feltételez, amelynek célja, hogy azokra a személyekre korlátozza az ilyen szolgáltatáshoz való hozzáférést, akik erre a szolgáltatónál előfizettek. A feltételes hozzáféréstű rendszer azonban önmagában nem teszi lehetővé a rádióműsor- vagy televízióműsor-terjesztő szolgáltatáshoz való hozzáférést. Ez a hozzáférés mindig az elektronikus hírközlési hálózaton történő jelátviteltől függ.”

¹⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2002. március 7-i 2002/21/EK irányelve az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások közös keretszabályozásáról, L 108, 24/04/2002, o. 0033-0050 („Keretirányelv”).

¹⁷ C-475/12., 50–58. pontok.

teles hozzáférési rendszer üzemeltetési tevékenységet a 98/84/EK irányelv szabályozza, sem a Keretirányelv, sem az Eht. nem tartalmaz rá vonatkozó részletszabályokat.

Érdemes végül megvizsgálni, hogy a lineáris médiaszolgáltatásokat aggregáló szolgáltatás vajon nem minősülhet-e a Dtv. szerinti multiplex szolgáltatásnak. A megfeleléség kézenfekvő lenne első ránézésre, ugyanis a Dtv. 5.§ 2/a. b) pontja alapján multiplex szolgáltatás alatt értjük „a médiaszolgáltatási jelekből egyetlen szabványos digitális jelfolyam előállítását”. Az ilyen szolgáltatást nyújtó fogalma azonban tisztázatlan, ugyanis a Dtv. szerint „multiplex technikai szolgáltató az Eht. 188. §-ának 73. pontja szerinti szolgáltatást nyújtó”, miközben az Eht. ezen pontját a 2011. évi CVII. tv. hatályon kívül helyezte, így nincs definiálva a fogalom. A multiplex szolgáltatás alapvető fogalmi eleme, a „multiplex” azonban definiálásra került. A Dtv. 5. § (1) bekezdés 28. pontja szerint a multiplex „a digitális műsorterjesztés céljára szolgáló, audiovizuális és rádiós médiaszolgáltatásokat, kiegészítő médiaszolgáltatásokat, elektronikus hírközlési szolgáltatásokat, valamint ehhez kapcsolódó más azonosító jeleket és adatokat tartalmazó szabványosított jelfolyam”. Mivel a multiplexálás a műsorterjesztési tevékenységhez kötődik, és a fentiekből fakadóan a vizsgált szolgáltatás nem tekinthető műsorterjesztésnek, így multiplex szolgáltatásnak sem (bár tartalmilag nagyon hasonlít hozzá).

A kérdéses szolgáltatástípus tehát véleményem szerint – a jelenlegi jogszabályi környezetben – nem minősíthető sem médiaszolgáltatásnak, sem elektronikus hírközlési szolgáltatásnak, hanem információs társadalommal összefüggő szolgáltatásnak. Az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. tv. (a továbbiakban: Eker. tv.) 2. § f) pontja szerint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatás (i) elektronikus úton, (ii) távollevők részére, (iii) rendszerint ellenszolgáltatás fejében nyújtott szolgáltatás, amelyhez a (iv) szolgáltatás igénybe vevője egyedileg fér hozzá, információs társadalommal összefüggő szolgáltatásnak minősül. Álláspontom szerint a kérdéses szolgáltatás ezen fogalom minden elemének megfelel.

4.1.2. *A tartalom és átvitel szabályozásának szétválasztása*

Mint azt tehát a fentiekben láthattuk, egy olyan új típusú szolgáltatásról van szó, amely sok tekintetben helyettesítője a hagyományos műsorterjesztési szolgáltatásnak, mégsem minősíthető annak az Eht. (és Dtv.) szerint, következésképpen csak az Eker. tv.-ben lefektetett sokkal enyhébb, generális szabályok alkalmazhatóak vele szemben.¹⁸ Az alábbiakban röviden azt a kérdést járom körbe, hogy ez a piactorzulást okozható helyzet milyen okokra vezethető vissza.

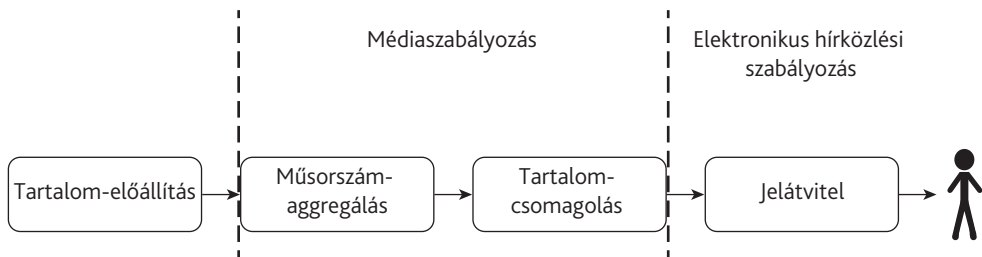
A „hagyományos”, ma piacon jelen lévő műsorterjesztők tevékenysége a lineáris tartalmak vonatkozásában két különálló, alapvetően eltérő jellegű tevékenységből áll:

¹⁸ Nem vonatkoznak következésképpen az ilyen szolgáltatásokra – többek között – a következő szabályok: a szolgáltatás bejelentésére vonatkozó szabályok, a terjesztett médiaszolgáltatásokról szóló információiról szóló előírás, a kiskorták védelmét előmozdító előírások, a műsordíjjal kapcsolatos rendelkezések, az előfizetői szerződésre vonatkozó szabályok, a must-carry és must-offer szabályok, illetve a jogsértő médiaszolgáltatásokkal szembeni fellépésre kötelezés szabályai.

- *tartalomcsomagolás*, azaz az általa értékesített műsorcsomagba bekerülő médiaszolgáltatások kiválasztása, aggregálása, a digitális (analóg) jel multiplexálása, illetve
- *jeltovábbítás*, azaz egy klasszikus elektronikus hírközlési szolgáltatás, amely segítségével a műsorterjesztő eljuttatja az előfizetőhöz a műsorcsomagot.

E két tevékenység alapvetően különbözik egymástól. A tartalomcsomagolás tevékenysége alapvetően a médiaszabályozás körébe tartozik, ugyanis a szolgáltató azon döntése, hogy mely tartalmak kerülnek be a műsorcsomagba, meghatározza, hogy a néző (előfizető) milyen tartalmakhoz kap hozzáférést. A műsorterjesztők médiaszabályozási jelentőségét Wichmann is hangsúlyozza, aki szerint

„a műsorcsomagolás és -értékesítés nem merül ki a tartalomsemleges továbbító és közvetítő funkcióban. A műsorcsomagjaik összeállításánál a kábelüzemeltetők szerkesztői jellegű kiválasztási döntéseket hoznak, és ezzel tartalmi vonatkozású funkciót látnak el, ami a hálózat ellátási területén hat a véleményformálási folyamatra.”¹⁹

2. ábra: A tartalom és átvitel szabályozásának elválasztása (forrás: NMHH, 2014.)

A műsorterjesztő vállalkozások eddig ezt a két tevékenységet (vertikálisan) integráltan látták el, ami tükröződik a műsorterjesztés jelenlegi, Eht.-ban meghatározott definíciójában, mely nem különíti el az elektronikus hírközlési tevékenységet (jeltovábbítás a felhasználóhoz) a médiarendszer kialakítása szempontjából fontos tartalomkiválasztási és -aggregálási tevékenységtől. Ennek feltehetően az volt az oka, hogy 2003-ban (az Eht. elfogadásakor) még minden szolgáltató integráltan végezte ezt a két tevékenységet.

A tartalomcsomagolás- és -értékesítés-szolgáltatás, valamint a jelátvitel szolgáltatás elkülönült szabályozása azonban nemcsak hogy lehetséges, hanem kötelező is az uniós jog alapján. A hírközlési Keretirányelv (2002/21/EK) (5) preambulumbekzdése az egész hírközlési szabályozás alapelveként deklarálja, hogy

¹⁹ Anja WICHMANN: *Vielfaltsicherung in digitalisierten Breitbandkabelnetzen. Rechtsprobleme der Nutzung digitalisierter Rundfunk-Kabelnetze durch Fernsehveranstalter*. Berlin, Duncker und Humblot, 2004. 55. Idézi POLYÁK Gábor: *A médiarendszer kialakítása*. Budapest, HVG-Orac, 2008. 353.

„[...] Az átvitel szabályozását el kell választani a tartalom szabályozásától. Ez a keretszabályozás ennél fogva nem terjed ki az elektronikus hírközlő hálózatokon elektronikus hírközlési szolgáltatások igénybevételeivel nyújtott szolgáltatások tartalmára, így a műsorszolgáltatási tartalomra [...], ezért tehát nem sérti az ilyen szolgáltatások tekintetében – a közösségi jognak megfelelően – közösségi vagy nemzeti szinten a kulturális és nyelvi sokszínűség előmozdítása, valamint a médiapluralizmus védelme érdekében hozott intézkedéseket. [...]”

A Hozzáférési irányelv (2002/19/EK) (2) preambulumbekzdése ezzel kapcsolatban egyértelművé teszi, hogy „a tartalomszolgáltatásokra, pl. a rádióműsor- vagy televízióműsor-tartalomszolgáltatási csomag értékesítésére vonatkozó ajánlatra, az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások közös keretszabályozása nem terjed ki.” Ezt erősíti meg a Bizottság 2007-es, ún. „ajánlott” piacokra vonatkozó Ajánlásához fűzött kommentárja (*Explanatory Note*), mely szerint

„[m]íg azok a továbbítási szolgáltatások, melyeket a fizetős platform [üzemeltetője] vásárol, elektronikus hírközlési szolgáltatásnak minősülnek, és a szabályozási keret hatálya alatt állnak, addig az egyes műsorszolgáltatók és a fizetős platform [üzemeltetője] közötti kapcsolat tartalomcsomagolási szolgáltatást foglal magában, és nem esik a szabályozási keret hatálya alá.”²⁰

Ezzel kapcsolatban egyébként az NHH is állást foglalt 2006-ban, a programcsomag-szerkesztést egyfajta „másodlagos tartalomösszeállító, aggregáló” szolgáltatásnak nevezve, aminek a keretében a szolgáltató a maga által kiválasztott, jellemzően csomagokba szerkesztett műsorokat és egyéb tartalmakat értékesíti a fogyasztók részére.

4.1.3. *A jelenlegi helyzet potenciális versenytorzító hatásai*

A műsorterjesztőkre vonatkozó szabályok két csoportba oszthatóak:

- azok a szabályok, amelyek a plurális médiarendszer kialakítását hivatottak elősegíteni, azaz a műsorterjesztő médiapiacra játszott szűk keresztmetszet szerepét korlátok között tartani, illetve
- azok a szabályok, amelyek a műsorterjesztő elektronikus hírközlési tevékenységére vonatkoznak.

²⁰ Commission Staff Working Document. Explanatory Note. Accompanying document to the Commission Recommendation on Relevant Product and Service Markets within the electronic communications sector susceptible to ex ante regulation in accordance with Directive 2002/21/EC of the European Parliament and of the Council on a common regulatory framework for electronic communications networks and services [SEC (2007) 1438], 48.

Az első körbe tartozik például a műsorterjesztőket terhelő egyik legfontosabb szabály, az ún. must-carry kötelezettség.²¹ Tekintettel arra, hogy az OTT-szolgáltató tartalomaggregálási tevékenysége megegyezik a „hagyományos” műsorterjesztőével, véleményem szerint nem indokolt és piactorzító hatású lehet, amennyiben a műsorterjesztőket ezen (tartalomaggregálási) tevékenységükkel kapcsolatban terhelő szabályok nem terjednének ki a hasonló tevékenységet végző OTT-szolgáltatókra. Így például nem indokolt, hogy a must-carry szabályoknak ne legyen kötelezettje az OTT-szolgáltató, csak azért, mert a műsorjelet más módon juttatja el a nézőhöz. Fontos azonban azt is látni, hogy ennek jogszabályi „rendezése” nem csak a magyar jogalkotó döntésétől függene, ugyanis – álláspontom szerint – az uniós jog is ellehetetleníti a must-carry szabályok OTT-szolgáltatókra való kiterjesztését. Ennek oka, hogy a tartalom és átvitel végiggondolt elválasztása nem történt meg uniós szinten sem. Az uniós jog következetlensége lényegében abban keresendő, hogy az Egyetemes szolgáltatási irányelv 31. cikke alapján a must-carry kötelezettség alanyai a „nyilvánosság számára rádió- vagy televízió-műsorok szétesztására szolgáló elektronikus hírközlő hálózatokat szolgáltató vállalkozások”, aminek az a következménye, hogy csak elektronikus hírközlési szolgáltató lehet a must-carry kötelezettség alanya.²²

A jelenlegi helyzet azonban nem csak a műsorterjesztők számára előnytelen, hiszen jelenleg – abból a feltevéséből kiindulva, hogy a lineáris médiaszolgáltatásokat aggregáló OTT-szolgáltató nem tekinthető műsorterjesztőnek – az OTT-szolgáltató nem jogosult a jelentős befolyásoló erővel rendelkező médiaszolgáltatók tartalmihoz való hozzáférésre. Az ún. must-offer szabály²³ ugyanis csak azt írja elő, hogy a kötelezett médiaszolgáltatót csak „a műsorterjesztő tisztességes és ésszerű szerződéses ajánlata” esetében köti a felajánlási kötelezettség, azaz a jelenlegi jogszabályi keretek között egy – a hagyományos műsorterjesztővel versenyző – OTT-szolgáltató nem élvezi az Mttv. szerinti jelentős befolyásoló erővel rendelkező médiaszolgáltatókhoz való hozzáférést. Ez különösen hátrányos, amennyiben figyelembe vesszük, hogy a hazai piacon jelen levő, lineáris programokat csomagban kínáló OTT-szolgáltatók jellemzően kis szolgáltatók, így tárgyalási pozícióik még gyengébbek, mint nagyobb versenytársaiké.

A kérdéssel kapcsolatban egyébként érdemes „vigyázó szemünket Washingtonra vetnünk”, ugyanis ott éppen ezzel a kérdéssel kapcsolatban alakult ki polémia. Az Egyesült Államokban az OTT TV-szolgáltatók szeretnék elérni azt, hogy szolgáltatásuk „*multichannel video programming distribution (MPVD)*” szolgáltatásnak, azaz a műsorterjesztési tevékenység tengerentúli megfelelőjének minősüljön, ugyanis csak így férhetnének hozzá olyan „*must-have*” tartalmakhoz, amelyekhez a versenytárs „klasszikus” műsorterjesztők törvény alapján hozzáférést élveznek. A Federal Communications Commission (FCC) támogatja a javaslatot. Elnöke, Tom Wheeler egy 2014. október 28-i internetes posztjában kijelenti:

²¹ A must-carry szabály alatt a műsorterjesztők azon kötelezettségét értjük, mely szerint meghatározott, közérdekű médiaszolgáltatásokat továbbítaniuk kell a végfelhasználók felé.

²² Azt is meg kell jegyezni továbbá, hogy az Egyetemes szolgáltatási irányelv nem is terjedhetne ki másra, mint az elektronikus hírközlési szolgáltatásokra, tekintettel az uniós keretszabályozás hatályára. Tehát nem hogy a magyar törvény, de még az Egyetemes szolgáltatási irányelv 31. cikkének a módosítása sem oldhatná fel jogszerűen a problémát, erre csak a teljes hírközlési szabályozási keret ilyen irányú felülvizsgálata jelenthetne megoldást.

²³ Mttv., 78. § (2) bekezdés.

„A versenyelénkítés kulcseleme, hogy az FCC technológiasemleges szabályokat alkosson. Ezért szükséges az, hogy a műsorterjesztési tevékenység [MPVD – a szerző] meghatározásakor a szolgáltató által nyújtott szolgáltatásra kell a hangsúlyt helyezni, és nem arra, hogy a szolgáltatás miként éri el a nézőt. A 21. századi fogyasztókat nem verhetik bilincsbe olyan szabályok, melyek csak a 20. századi technológiát ismerik.”²⁴

Tom Wheelerrel egyetértve én is úgy gondolom, hogy azonos szolgáltatások – függetlenül az alkalmazott technológiától, továbbítási módtól – azonos szabályok alá kell hogy tartozzanak. Ez a piaci verseny egyik alapfeltétele, hírközlési szakzsargonban a „*level playing field*”. Ez nem újdonság az Európai Unióban sem, hiszen 2002-ben az addigi – technológiánként elkülönülő – szabályozást megreformálva, technológiasemleges alapon került szabályozásra az elektronikus hírközlési szolgáltatás. Úgy gondolom, hogy eljött az ideje, hogy ezt a már elismert szemléletmódot adaptáljuk az elmúlt tizenhárom év technológiai fejlődéséhez. Ehhez minden bizonnyal módosítani kell az elektronikus hírközlési szolgáltatás fogalmát, ami – tekintettel arra, hogy a Keretirányelvben lett meghatározva – uniós döntést igényel. Mindazonáltal e tekintetben eddig az uniós jogalkotásért felelős szervek nem mutatták jelét annak, hogy e fogalom „kiterjesztése” napirenden lenne.

4.2. Lekérhető médiaszolgáltatás és a szerkesztői tevékenység mibenléte

Az OTT módon nyújtott tartalomszolgáltatások nagy része nem lineáris médiatartalmak továbbításából áll, hanem – a kor szellemének megfelelően – lekérhető médiatartalmak elérhetővé tételéből (lásd például Netflix, Fuso). Első megközelítésre nem látszik problémásnak az ilyen szolgáltatás besorolása, gyakorlatilag minden elemében megfelel a lekérhető médiaszolgáltatás AMSZ irányelvben²⁵ megadott kritériumainak.

- i. Az adott szolgáltatás önálló, üzletszerűen – rendszeresen, nyereség elérése érdekében, gazdasági kockázatvállalás mellett – végzett *gazdasági szolgáltatás*, amely tekintetében nem releváns a szolgáltatás ingyenes volta, ugyanakkor nem tartoznak e körbe azon szolgáltatások, amelyek nem állnak versenyben a „hagyományos” médiaszolgáltatásokkal;
- ii. A szolgáltatás *elsődleges célja* műsorszámoknak tájékoztatás, szórakoztatás vagy oktatás céljából a nyilvánossághoz való eljuttatása, így a kizárólag magáncélú információcserére, kapcsolattartásra irányuló szolgáltatások értelemszerűen nem állnak a fogalom hatálya alatt;

²⁴ Tom WHEELER: *Tech Transitions, Video, and the Future*. <http://www.fcc.gov/blog/tech-transitions-video-and-future>

²⁵ A tagállamok audiovizuális médiaszolgáltatások nyújtására vonatkozó egyes törvényi, rendeleti vagy közigazgatási rendelkezéseinek összehangolásáról szóló, az Európai Parlament és a Tanács 2010. március 10-i 2010/13/EU irányelve (kodifikált változat).

- iii. A szolgáltatás valamely *elektronikus hírközlő hálózaton keresztül* válik a közönség számára hozzáférhetővé;
- iv. A szolgáltatás felett egy médiaszolgáltató *szerkesztői felelősséget* visel, amely tevékenység magában foglalja mind a műsorok kiválasztását, mind pedig azok katalógusba rendezését;
- v. A szolgáltatásban a médiaszolgáltató által összeállított műsorkínálat érhető el, amelyből az azt igénybe vevő *egyéni kérés alapján* – az általa választott időpontban – fér hozzá az egyes műsorszámokhoz.

A fogalom talán legfontosabb konjunktív eleme a „szerkesztői felelősség” viselése, azon belül is az elérhetővé tett tartalom „kiválasztása” mint tevékenység. Az irányelv azonban nem cizellálja tovább, hogy mit ért „kiválasztás” alatt, márpedig több olyan eset is előfordulhat a gyakorlatban, amikor a kérdés megválaszolása nem egyértelmű.

Az első eset akkor fordul elő, amikor – jellemzően egy kisebb OTT (vagy akár „klasszikus”), lekérhető médiatartalmakat felkínáló szolgáltató – a nagy filmstúdiókkal való tárgyalása során olyan gyenge tárgyalási pozícióba kerül, hogy nincs abban a helyzetben, hogy a filmstúdió által felkínált tartalmak közül válogasson (*cherry picking*), gyakorlatilag a filmstúdió mondja meg, hogy adott összegért milyen „film- és sorozatsomagot” ad át, még azt is megszabva, hogy egyes filmek, sorozatok meddig lehetnek elérhetőek a kínálatban. Ezáltal a fogyasztóval kapcsolatban álló szolgáltató érvelhet akár úgy is, hogy szolgáltatása nem minősül médiaszolgáltatásnak, hiszen nem gyakorol tényleges szerkesztői felelősséget a kínálat felett, azt valójában a nagy filmstúdiók határozzák meg. Bár kétségtelen, hogy az érvelésnek van némi alapja, hiszen nem korlátlan a szolgáltató döntési szabadsága, azonban véleményem szerint veszélyes lenne az alapján eldönteni, hogy ki minősül médiaszolgáltatónak, hogy milyen erős a tárgyalási pozíciója az értékláncban feljebb elhelyezkedő jogtulajdonosokhoz képest. Következésképpen, álláspontom szerint az ilyen szolgáltatások nyújtója is lekérhető médiaszolgáltatásnak kell hogy minősüljön.

A másik jelenség, amely a „szerkesztői felelősség” mélyebb értelmezését teheti szükségessé, az olyan szolgáltatások, amelyek esetében az elérhetővé tett tartalomról egy algoritmus dönt, ami akár személyre szabott is lehet. Egyre több olyan szolgáltatás jelenik meg az interneten, ahol a szolgáltatás lényege, hogy az online elérhető – gyakorlatilag korlátlan mennyiségű – tartalom közül egy algoritmus állítja elő a kínálatot. Ebben az esetben a szolgáltató nem határozza meg szerkesztői elv alapján, hogy milyen tartalmakat kíván elérhetővé tenni, sőt az esetek többségében egy másik – általában ingyenes – lekérhető médiaszolgáltató tartalmát kínálja fel. Ennek üzleti racionalitását az adja, hogy az online tartalomtengerben egyre nagyobb igény van az olyan szolgáltatásokra, amelyek által „mindent” elérhetünk „egy helyen” (lásd Google). Ebben az esetben például igen nehéz elvárni a szolgáltatótól, hogy biztosítsa az algoritmus a médiatörvényben előírt műsorkvótákat. Ezek a problémák is jól jelzik – a fentiekhez hasonlóan –, hogy milyen mértékben erodálnak jogi fogalmaink a piaci, technológiai fejlődés hatására.

5. Konklúzió

A digitális médiarendszer átalakítja, paradox módon „egyénesíti” az addig „tömegmédiaként” jellemzett médiarendszert. Ennek hatására felmerül, hogy a 20. századi médiaszabályozási eszközök továbbra is alkalmasak-e a 21. századi médiapiaci kihívásokra választ adni, vagy azok elhagyása, felülvizsgálata, esetleg új szabályozási eszközök bevezetése szükséges. A médiarendszer átalakulásának motorja oly sok más területhez hasonlóan az internet, mely átalakítja a médiapiaci értékláncot, felgyorsítja a konvergenciát, átalakítja a médiafogyasztási szokásokat.

Az ún. overt-the-top tartalomszolgáltatások rohamosan terjednek, immár nemcsak a tengerentúlon, hanem Európában is, kihívás elé állítva a „hagyományos”, vertikálisan integrált műsorterjesztőket, valamint a megfelelő sávzélességet biztosítani hivatott internethozzáférés-szolgáltatókat. A kezdeti ellenséges hangokat azonban kezdik felváltani az OTT- és telekommunikációs szolgáltatók közötti együttműködést szorgalmazó vélemények. Ennek egyik oka az, hogy az előrejelzések szerint a kétféle szolgáltatás sokkal inkább kiegészítő viszonyban lesz egymással, mint helyettesítő, az OTT tartalomszolgáltatások előreláthatólag nem „döntik be” a hagyományos műsorterjesztői piacot. Ennél is fontosabb ok azonban a békülékeny hangvételre, hogy a klasszikus telekommunikációs szolgáltatók közül egyre többen felismerik, hogy a történelem kerekét megállítani, a technológia fejlődést feltartóztatni nem tudják, ezért inkább megpróbálnak annak az élére állni saját OTT-szolgáltatással, vagy megállapodni az ebben szintén érdekelt OTT-szolgáltatóval, kiaknázva az így keletkező szinergia adta lehetőségeket.

Mindazonáltal borítékolható, hogy a szabályozásnak egyre több olyan piaci problémára kell választ találnia, amelyre a jelenlegi jogszabályok nem tartalmaznak iránymutatást. Ezek közül az egyik, hogy számos olyan új szolgáltatás jelenik meg, amelyek szétfeszítik a jelenlegi, alapvetően „offline” világra írt jogszabályi kereteket. Ilyen például az over-the-top módon nyújtott, lineáris médiaszolgáltatásokat aggregáló és értékesítő médiaszolgáltatások esete, melyek álláspontom szerint nem minősíthetők műsorterjesztési tevékenységnek, bár a szolgáltatás lényegét tekintve a két szolgáltatás egymás helyettesítője lehet. Az azonos szolgáltatásokat terhelő jogszabályi különbségek véleményem szerint nemcsak az előfizetők érdekeit sérthetik, hanem a piaci versenyt is, melynek alapelve az egyenlő játéktér megteremtése, azaz annak biztosítása, hogy az azonos szolgáltatások – függetlenül az alkalmazott technológiától, továbbítási módtól – azonos szabályok alá tartozzanak. Ez egyébként nem újdonság az Európai Unióban sem, hiszen 2002-ben az addigi – technológiánként elkülönülő – szabályozást megreformálva, technológiaszemleges alapon került szabályozásra az elektronikus hírközlési szolgáltatás. Úgy gondolom, eljött az ideje, hogy ezt a már elismert szemléletmódot adaptáljuk az elmúlt tizenhárom év technológiai fejlődéséhez.

A jogi fogalmak egyre gyorsabb eróziója, illetve (újra)értelmezésük szükségessége megfigyelhető például a „szerkesztői felelősség” fogalma esetében is, amely az egyik kulcseleme a médiaszolgáltatás fogalmának. Nem egyértelmű például, hogy ki minősül szerkesztőnek ott, ahol a kínálatot nem egy „szerkesztőségi megbeszélésen” hozott döntés határozza meg, hanem egy algoritmus, amely más – online elérhető – médiaszolgáltatók kínálatát gyűjti össze és teszi egy helyen elérhetővé (akár személyre szabottan), vagy ahol a tényleges kínálat kialakításába a szolgáltatónak – tárgyalási pozíciójából fakadóan – minimális a beleszólása a nagy filmstúdiókkal szemben.